

Commissie Canon van Nederland
Het Trippenhuys
Kloverniersburgwal 29
1011 JV AMSTERDAM

Drachten/Leeuwarden, 26 maart 2007

Onderwerp: *bijstelling nationale canon*

Geachte heer Van Oostrom (voorz.), geachte leden,

Op 7 dec. 2005 hebben wij ons als Friese organisaties (*Feriening Frysk Underwiis*, *Pedagogysk Wurkferbân* fan de *Fryske Akademy* en de *sectie Fries* van de *Vereniging van Leren in Levende Talen*) ons tot uw commissie *Ontwikkeling Nederlandse Canon* gericht met het verzoek om de Friese taal en cultuur een plaats te geven binnen de staatsnationale, landelijke canon, in principe gericht op wat **alle** leerlingen uit **heel** Nederland zouden moeten weten over de Friese taal, cultuur en geschiedenis.

Bovendien hebben wij een aparte bijeenkomst belegd op 1 febr. 2006 in 'It Aljemint' van de Fryske Akademy om de noodzaak van het samenstellen van een meer uitgebreide, eigen provinciale Friese canon aan te geven. Een van uw leden, dr. Beliën, heeft die bijeenkomst bezocht en daar een inleiding gehouden over de werkwijze van de Commissie. Die heeft als zijn opvatting gegeven dat de Commissie niet een Friese canon zou samenstellen. Bovendien is gezegd dat de ontwikkelaars wel degelijk oog zouden hebben voor de rol en betekenis van gewesten als Friesland bij het ontstaan van het huidige Nederland (vgl. ook de *Leeuwarder Courant*, 02-02-2006).

In het contact dat daarna is geweest tussen Gedeputeerde Staten van Fryslân en uw Commissie is bevestigd dat uw Commissie géén *Friese* canon zou ontwikkelen. Wij hebben ons hierover toen opnieuw per brief (03-06-2006) en op andere wijze tot de provinciale overheid gericht. Dat heeft erin geresulteerd dat de provincie Fryslân heeft toegezegd om die taak op zich te nemen. Ondertussen zijn de eerste bescheiden stappen in de richting van een *Kommisje Fryske Kanon* gezet. Het College van Gedeputeerde Staten wil hiervoor geldmiddelen aan *Tresoar* beschikbaar stellen. Er is een voorzitter gevraagd, die heeft toegezegd de taak te aanvaarden.

Wat ons op dit moment resteert, is de plaats van de Friese taal, geschiedenis en cultuur in de *landelijke* canon. Die is ondertussen verschenen als *entoen.nu De Canon van Nederland, dl. A en B* (16 okt. 2006) en dat heeft tot grote teleurstelling bij ons geleid. Er is weinig gebleken van de toezegging van dr. Beliën.

Aangezien uw Commissie volgens onze informatie eind mei 2007 met een reflectie komt op *De Canon van Nederland* en het niet uitgesloten is dat er nog iets aan verandert, maken wij nogmaals van de gelegenheid gebruik om onze bezwaren en wensen te uiten. *De Canon van Nederland* is helaas niet 'het verhaal van Nederland' geworden, maar te veel dat van Holland of Klein-Nederland uit de driehoek Alkmaar-Amersfoort-Hoek van Holland. De leden van uw Commissie zijn eveneens afkomstig uit of werkzaam in dat gebied. Wij achten het niet uitgesloten dat het toch blikvernauwend heeft gewerkt.

In het algemeen vinden wij niet dat er recht wordt gedaan aan de eerste duizend jaar van onze jaartelling, toen de 'Nederlandse' geschiedenis toch werd gestempeld door de 'Friese' en dat gegeven dus voldoende zou moeten blijken uit de staatsnationale canon.

Ook de beperking tot de figuur en betekenis van Eise Eisinga (1744-1824) uit de periode daarna vinden wij uiterst mager. Bovendien vinden wij dat de specifieke plaats van de Friezen en de Friese taal in Nederland (en Duitsland) in het geheel niet tot zijn recht komt. Daar zou de gemiddelde leerling in Nederland eveneens voldoende kennis van moeten hebben.

Dat de gepubliceerde landelijke kanon geen recht doet aan de ‘nationale werkelijkheid’, lichten we hieronder toe.

Taal en volk

De specifieke positie van het Friese volk en de Friese taal zou onder andere kunnen blijken uit landelijke wetgeving (op het gebied van het onderwijs, het bestuur en de rechtspraak) en enkele door Nederland geratificeerde internationale verdragen.

Een zekere basiskennis van de enige erkende *autochtone nationale minderheid* van Nederland (in het *Kaderverdrag inzake de Bescherming van nationale Minderheden*, 2005) en de enige erkende, *autochtone minderheidstaal* volgens deel III van het *Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden* (1996) zou bij een ieder in Nederland niet mogen ontbreken. Dit vraagt uiteraard om een nadere uitwerking.

‘Fryslân’ als kenbare entiteit bestaat sinds de zestiende eeuw. Bovendien zijn er in het verleden heel wat mensen geweest die zichzelf als Friezen zagen, maar helemaal niet in het gebied van de hedendaagse provincie Fryslân woonden. Daar komt nog bij dat er buiten deze provincie streken liggen met de naam Friesland: West-Friesland in Noord-Holland, Oost-Friesland en Noord-Friesland in Duitsland en dan ook nog de Kreis Friesland rondom Wilhelmshaven. In de meeste van die streken beschouwen tal van mensen zich ook als Friezen. Dat moet een onderwijzer, leraar of docent, ook als hij/zij buiten Fryslân onderwijs geeft, toch kunnen verklaren?

Fryslân heeft bovendien enkele literatoren voortgebracht die wij van nationale of zelfs Europese betekenis achten. Bijvoorbeeld Gysbert Japicx (1603-1668), volgens kenners een geniaal taalbeschrijver en taalkunstenaar en Nederlands grootste taalbouwer in de 17de eeuw. En Obe Postma (1868-1963), Fries dichter van Europees formaat.¹ Het is van belang dat niet alleen de Friezen hen kennen.

De specifieke plaats van taal, volk en geschiedenis zou in een nationale canon dus niet verzwegen mogen worden.

Geschiedenis

Er bestaat ten aanzien van de Friese geschiedenis canon niet alleen een Fries, maar ook een Nederlands probleem. Het Nederlandse probleem is dat de Friese geschiedenis helemaal niet telt. In de gangbare geschiedenisboeken voor het Nederlandse onderwijs in Fryslân is de Friese rol altijd marginaal. Men zou haast kunnen zeggen: Friesland wordt in het Nederlandse geschiedenisonderwijs behandeld als een marginaal curiosum, waar overigens nooit iets van belang is voorgevallen. Die vooronderstelling heeft uiteraard ook zijn weerslag gevonden in *De Canon van Nederland* en lijkt niet gebaseerd te zijn op een kritische argumentatie.

Het gaat niet te ver om te zeggen dat Friese kinderen al generaties lang in het geschiedenisonderwijs zwaar zijn geïndoctrineerd. Ze zijn geïndoctrineerd met een beeld over hun eigen belevingswereld die aan die belevingswereld geen enkel recht doet. Die kinderen hebben na dat onderwijs een beeld van Friesland gekregen dat zich het beste laat illustreren met de vraag uit de bijbel, was het niet van de Farizeeërs over Jezus: ‘Kan er uit Nazareth [Fryslân] iets goeds komen?’ Met zo’n instelling wordt het vertrouwen in de mogelijkheden van de eigen regio ondermijnd. De leerling moet dan wel haast tot het inzicht komen dat de

---

¹ Zie bijv. T. Oppewal, B. Gezelle Meerburg, J. Krol en T. Steenmeijer-Wielenga (red.), *Zolang de wind van de wolken waait. Geschiedenis van de Friese literatuur*. Amsterdam: Bert Bakker, 2006.

eigen regio niet alleen economisch, maar ook politiek en cultureel, nooit wat heeft voorgesteld en ook nooit wat kan voorstellen.

Met betrekking tot de geschiedenis in de landelijke canon plaatsen wij een aantal concrete kritische opmerkingen. Waarom bijvoorbeeld wel de Romeinse Limes en niet *de terpen* in het noorden en *de Friese opstand van 28*? Waarom wel de Franken en niet de *Friese koningen* en de *Friese handel* van de vroege middeleeuwen? Waarom wel de oudste, in Engeland gevonden ‘Nederlandse’ tekst van omstreeks 1100 en niet de veel oudere *Friese runeninscripties*? Waarom niets over het belang van de oudste *Friestalige rechtsteksten*?² Waarom wel Floris de Vijfde en niet de centrale betekenis van het *verbeten Fries-Hollandse conflict* in de veertiende en vijftiende eeuw? Waarom Erasmus en waarom niet *Rudolf Agricola* van de Aduarder Kring? Waarom de Beeldenstorm, en waarom niet *Menno Simons*? Waarom ‘De Republiek, een staatsbestel van de zeven verenigde Nederlanden, met meestal een Oranje als stadhouder’, en waarom niet: ‘De Republiek, Staatsbestel van zeven verenigde en *autonome* gewesten, met twee takken van stadhouders, de *Hollandse en de Friese*’? Waarom Hugo de Groot en Spinoza, en waarom niet de Franeker geleerde *Petrus Camper* en ds. *Balthasar Becker*, strijder tegen bijgeloof en heksenprocessen? Waarom wel Aletta Jacobs en waarom niet eerder levende geleerde vrouwen als *Anna Maria van Schurman* en *Titia Brongersma* uit de zeventiende eeuw? Waarom de Kinderwet Van Houten en niet de *sociale strijd in Friesland* en de verkiezing van *Domela Nieuwenhuis*, de eerste socialist in het Nederlandse parlement?³ In dit verband zou ook aandacht voor het opmerkelijke fenomeen van de *grote aantallen veenstakingen in Friesland* – in een tijd dat er elders in Nederland nauwelijks werd gestaakt – passend zijn. En zou ook het gegeven dat *in de jaren '30 de NSB in Friesland helemaal niet aansloeg* – dit in tegenstelling tot de rest van Nederland – geen plaatsje in het Nederlandse verhaal kunnen verdienen? En waarom geen ruimte in de landelijke canon voor de *enige nationale minderheid* die Nederland telt, met daarbij aandacht voor de positie van andere vergelijkbare minderheden in de wereld (bijv. Wales en Bretagne)?

Afsluitend

Wij verzoeken uw Commissie dan ook om voor mei 2007 tot een bijstelling van de nationale canon te komen die tegemoet komt aan onze bezwaren. Een toekomstige verdere bijstelling zou dan plaats moeten vinden in samenspraak met de provinciale Friese overheid en/of de provinciale Fryske Kanonkommisje.

Met hoogachting,

namens,

dr. B.A. Gezelle Meerburg, *voorz. VLLT, sectie Fries*

dr. J. van der Bij, *voorz. Ried fan de Fryske Beweging*

dr. mr. R.C. Kaastra, *voorz. Fryske Rie*

drs. P. Bergsma, *voorz. Pedagogisch Wurkferbân Fryske Akademy*

drs. Th. Dijkstra, *voorz. Feriening Frysk Underwiis*

drs. S.T. Hiemstra, *secr. Feriening Frysk Underwiis*

Bijlage: K. Huisman, Friesland heeft zijn eigen verhaal. Pleidooi voor een niet-Randstedelijke geschiedenis canon. Leeuwarden/Utrecht: Steven Sterk Uitgevers, 2007.

Afschriften: GS, PS, LC, FD, OF

---

² Zie bijv. dr. O. Vries e.a., *Asega, is het dingtijd? De hoogtepunten van de Oudfriese tekstoverlevering.* Leeuwarden/Utrecht: Steven Sterk, 2007.

³ Zie bijv. drs. K. Huisman, *Friesland heeft zijn eigen verhaal. Pleidooi voor een niet-Randstedelijke geschiedenis canon.* Leeuwarden/Utrecht: Steven Sterk Uitgevers, 2007.